

# Criteris bàsics de transcripció ortogràfica de l'Atles interactiu de l'entonació del català

## Equip de treball responsable:

Vanrell, M.M.(UPF-UAB), Argemí, N. (UAB), Borràs, J. (UPF), Craviotto, R. (UAB), Crespo, V. (UPF), Sichel-Bazin, R. (U. Osnabrück-UPF), Cabré, T. (UAB), Prieto, P. (ICREA-UPF)

L'objectiu d'aquest document és el de presentar ordenadament els criteris lingüístics (lèxic, fonètica, morfologia i sintaxi) i no lingüístics adoptats per a la transcripció ortogràfica de les dades de conversa espontània o semiespontània presentades a l'Atles interactiu de l'entonació del català. Aquests criteris es basen en treballs previs de transcripció de corpus orals (Bosch 2002; Corbera, Ripoll i Alcover, 2003; Payrató i Alturo 2002; Payà et al. 2005, Viaplana i Perea 2003, Veny i Pons 1998, Viaplana et al. 2007).

En el cas dels dialectes que més difereixen de les formes estàndards normatives, s'han consultat les obres de referència per a cada un dels subestàndards del català com la proposta d'Scala (2003) per a l'alguerès; la proposta de Bibiloni, Alomar, Corbera i Melià (1999) per al balear; la d'Aragonés, Duran i Ingla (2004) per al tortosí, la *Gramàtica Normativa Valenciana* (2006) de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua i també la versió electrònica de la *Gramàtica normativa de la llengua catalana* de l'Institut d'Estudis Catalans que té en compte les variacions dialectals que es donen en tot el domini lingüístic català així com els diferents graus de formalitat amb què la llengua és usada oralment i per escrit. Pel que fa a les obres lexicogràfiques, no només s'han consultat els diccionaris normatius, sinó també obres descriptives com el *Diccionari català-valencià-balear* (1993) d'Alcover i Moll, el *Diccionari català de l'Alguer* (1988) de Josep Sanna, el *Diccionari del rossellonès* (2002) de Pere Gimferrer, o la versió electrònica del *Diccionari Ortogràfic i de Pronunciació del Valencià* (2006) de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua.

La idea subjacent d'aquests criteris és per una banda reflectir la parla col·loquial pel que fa a la morfologia, la sintaxi, el lèxic i els recursos expressius com les interjeccions i les exclamacions, i, per l'altra, per no dificultar la intel·ligibilitat i apel·lant a la transparència, no reflectir en l'ortografia totes aquelles pronúncies que es deriven de l'aplicació de processos fonològics generals a cada dialecte i, per tant, previsibles. Per exemple, s'han transcrit les diferències que trobem en la primera persona del present d'indicatiu segons els parlars: -o en el central i el nord-occidental (*canto, bato, dormo*); -e en els verbs de la primera conjugació dels parlars valencians (*cante*); -Ø en els parlars balears i en alguerès (*cant, bat i dorm*) i en els verbs de la conjugació II i III en els parlars valencians (*bat i dorm*); -i en els parlars septentrionals (*canti, bati, dormi*). Però, en canvi, no hem reflectit ortogràficament els casos de monoftongació que trobem en rossellonès (*quatre* i no *cotre*) o en balear (*aigua* i no *aigo*); tampoc la palatalització que trobem en ribagorçà (*places* i no *pllaces*) o despalatalització també en ribagorçà (*anys* i no *ans*) o alguerès (*grill* i no *gril*). En resum, es tracta d'una transcripció ortogràfica en el sentit ple de la paraula.

Finalment, per no dificultar la llegibilitat, també s'ha optat per un ús reduït de les marques tipogràfiques (vegeu l'apartat 1 per a una explicació dels casos en què s'han usat marques tipogràfiques com la cursiva, les cometes volades, els claudàtors o els parèntesis).

En aquest document, utilitzarem el subratllat com a marca tipogràfica per destacar el mot o construcció de què estem parlant respecte de la frase o context en què s'ha produït.

## 1. CRITERIS GRÀFICS

Farem servir les **cometes dobles** per indicar: a) les citacions textuais, b) les frases citades en una altra llengua, c) els usos metalingüístics, és a dir, quan no ens referim a allò que designen sinó a les paraules mateixes com a formes lingüístiques (ex. “mà” és un monosíl·lab) i d) els títols d'obres artístiques com llibres, pintures, escultures, discos, peces musicals, obres o pel·lícules.

a) Les citacions textuais es poden fer o bé interrompent un període o bé en el discurs. Exemple:

(1) Conforme van passant els anys te n'adones que, ah..., la vida és molt curta. Quan, quan mires enrere i dius... Pensa, quan arribes a una edat que dius: “Ja han passat vint-i-cinc anys des de que vaig fer... això!” o “Ja han passat trenta anys des de... una altra cosa”, no? (Barcelona, el Barcelonès, català central).

(2) Quan vam aplegar allí, en l'hotel mateixa mos van dir: “Ai, sou valencians?”, diu “Pues sí, en València estan ofegant-se”, i vam dir “Com està ofegant-se, si mosatros hem ixit a les onze de la nit i plovia però no...”, i diu “Ui, pues hi ha un desastre” (Xàtiva, la Costera, valencià).

b) Frases citades en una altra llengua:

(3) No, carrer del Huerto, número vint-i-tres (el d'ella, el dia vint-i-tres), l'apellido d'una atra, i aixina és que jo “pues corazón de buen alma” aplegue allà i amb tota la il·lusió del món li escric una carta (Dénia, la Marina Alta, valencià).

(4) Hi havia l'escola nacional, de nens i nenes, “niños y niñas”, clar (Borredà, el Berguedà, català central).

c) Pel que fa als usos metalingüístics, vegem el següent exemple. En el següent fragment, *meigdia* té un ús metalingüístic perquè es refereix a la pronúncia exacta d'aquest mot, que marcarem mitjançant l'ús de cometes:

(5) Es manacorins, una de ses coses que me record, quan era nin, que dèiem es manacorins malament, jo me pareix que és lo primer que me feren... dir bé, rectificar, és que, a les dotze des... dèiem “Han tocat “meigdia”. No sé si ho has sentit mai... (Manacor, Mallorca, balear).

d) Títol d'obres artístiques:

(6) A les quatre de la vesprada el tabaaler, el ti' Benito a lo millor estava damunt l'escalinata en la xirimita. No havia ningú i ell allí tocant "Campanera". (la Nucia, la Marina Baixa, valencià).

Els **claudàtors** s'han usat per marcar la forma no corregida de les ultracorreccions:

(7) Vaig acabar ací d'escola i vaig anar a Castelló dos o tres anys a l'escola de pià [piano], i anar de matí me n'anava amb el trenet, la panderola... (Dénia, la Marina Alta, valencià).

Els **parèntesis** marquen les elisions que tenen lloc en alguns casos especials de combinacions de verbs amb enclítics només quan aquestes elisions provoquen canvis en els pronoms que s'hi adjunten. Per això, marquem *canta(r)'n* o *anem-mo(s)'n* perquè l'elisió de la *erra* i la *essa* provoca que el pronom *en* aparegui en forma reduïda. Exemple:

(8) En ves d'anar-mo(s)'n a les monges si mos donaven algun... algun cèntim... (Balaguer, la Noguera, nord-occidental).

## 2. CRITERIS LINGÜÍSTICS

### 2.1. FONÈTICA

#### 2.1.1. Caiguda de dental i velar aproximants en valencià

En valencià i fragatí es produeix la caiguda de l'aproximant dental en determinats casos en què aquesta consonant es troba a l'interior del mot en posició intervocàlica: *llaura(d)or*, *fideua(d)a*, *vespra(d)es*. En aquest context, també es produeix esporàdicament la caiguda de l'aproximant velar: *ai(g)ua* (o *auia*), *ju(g)ar*. Aquestes elisions no s'han transcrit ortogràficament.

(9) I la nit eixa resulta que estàvem gitats i de moment, aixina a la madrugada veiem que cau aigua del techo, i li dic al meu home: "Nene, Ambrosio, cau aigua del techo", i diu el meu home: "Pues perquè estarà plovent" (Elx, el Baix Vinalopó, valencià).

(10) I per la vesprada, la persona que tenia l'home dinant en l'hor... l'home treballant en l'horta, no venia a dinar. (la Nucia, la Marina Baixa, valencià).

(11) I després ja me van posar a encarregada (Fraga, el Baix Cinca, nord-occidental).

Tampoc no transcriurem la caiguda de bilabials aproximants/labiodentals que trobem en l'imperfet d'indicatiu en algunes varietats del nord-occidental i el valencià. Exemples:

(12) I mira, mos adaptàvem al que teníem! Fraga, el Baix Cinca, nord-occidental).

(13) Pues a l'any que jo anava a escola los xiquetes anaven per un costat i els xiquets anaven per un altre (Albocàsser, l'Alt Maestrat, valencià).

### 2.1.2. Diferent realització de les es

En els dialectes occidentals i també en alguerès trobem una realització de la e com a tancada en els següents casos: a) mots amb la terminació –es tònica de gentilicis, participis i adjectius (*anglès, francès, permès*); b) els numerals ordinals acabats en –e tònica (*cinquè, sisè*), c) els substantius i gentilicis que acaben en –e tònica (*comitè, cafè*), la terminació –en tònica de la tercera persona del plural del present d'indicatiu (*aprèn, comprèn, depèn*), els infinitius acabats en –èixer i –èncer (*conèixer, vèncer*) i la segona i tercera persona del plural dels imperfets d'indicatiu amb accent en el radical (*fèiem, dèiem*). En aquests casos, en alguerès i nord-occidental s'ha optat per fer servir el sistema d'accentuació general independentment de quina sigui la realització de la e. En canvi, en el cas del valencià per motius històrics i seguint la tradició literària, s'ha transcrit la e segons la realització fonètica:

- (14) I a festes que fèeu? (Cabanès, la Plana Alta, valencià).  
(15) ...pegàvem a la punta i el fèiem saltar (Lleida, el Segrià, nord-occidental).  
(16) Jo no l'he entès mai, però mon germà sí, que l'ha entès (l'Alguer, alguerès).

### 2.1.3. Elisions

En català es produeixen epèntesis i elisions sistemàtiques quan hi ha dues vocals en contacte. Per exemple, en el cas de les elisions, tenim l'anomenat enllaç fònic: *una hora, aquesta obra, quatre anys, a mà esquerra, què esperes? o no em facis riure* se solen pronunciar *un' hora, aquest'obra, quatr'anys, a mà'squerra, què'speres?* i *no'm facis riure*. Tenint en compte aquest fet, no transcriurem l'elisió inicial (afèresi) en mots com *quell* (*aquell*), *en cabat* (*en acabat*). Exemple:

- (17) És que jo, m'he aturat, eh... O sigui, he aturat sa paral·lela a damunt sa R, de bar (Palma, Mallorca, balear).

Sí que indicarem mitjançant un apòstrof final les apocopacions que trobem en alguerès i que van lligades a una funció comunicativa concreta, això és, les formes imperatives i els vocatius. Exemples:

- (18) Alho' (ahora), Pinu' (Pinutxa) per venir on és tu, jo de on tenc de passar? (l'Alguer, alguerès).  
(19) Joa' (Joan), ma vols que véngui dilluns, dimarts, dijous o divendres? (l'Alguer, alguerès).  
(20) Mira que só ja arribada, jo, mi'(mira) (l'Alguer, alguerès).

Pel que fa a l'apostrofació dels determinants *lo* i *la*, de la preposició *de* en alguerès, i dels clítics *me*, *te*, *se* en alguerès i valencià, ens ajustarem a la realització fonètica, malgrat que aquesta solució no s'ajusti a la normativa catalana. Exemples:

- (21) M'has demanat de on só entrat o de on só passat? (l'Alguer, alguerès).

(22) És a aqueixa punta com... me indiqueja que és la iglésia de santa Bàrbara... (l'Alguer, alguerès).

(23) Ah, pues jo no me alce del llit, obric el paraigües eixe que m'he comprat de Granada i me'l pose aquí, i jo no me alce (Elx, el Baix Vinalopó, valencià).

Les interrogatives absolutes, en alguerès, poden anar introduïdes per la partícula *a*, similar a la partícula *que* o *o* d'altres dialectes del català (Prieto i Rigau, 2007). Atès que en alguerès el clíctic neutre *ho* ha passat a *ello*, quan aquesta partícula *a* va seguida del pronom *el*, no es contraurà per marcar que la *a* no es tracta d'una preposició. Exemple:

(24) Un arbre, a el tens, a mà esquerra mia? (l'Alguer, alguerès).

Les formes *de*, *per* i *ca* i l'article salat es contreuen en *des*, *pes* i *cas*, però, en canvi, la forma *a* i l'article salat, la transcriurem sense contracció, ajustant-nos així a la doble realització que podem trobar en balear. Així, *a es cotxe* es pot realitzar en balear com a *a[s] cotxe* o *a[n] es cotxe*. Això s'aplica, també, en els casos de la preposició *a* seguida de demostratiu. Exemples:

(25) A es flaó, se li posa herba-sana (Ciutat d'Eivissa, Eivissa, balear).

(26) ...per dar a ... a es porcs... a es animals (Sant Francesc Xavier, Formentera, balear).

#### 2.1.4. Epèntesis

No transcriurem les enes epentètiques que es produeixen en molts dialectes després de la preposició *a* i davant d'un mot que comença per vocal (com hem explicat a l'apartat anterior). Exemples:

(27) Te n'aniries cap a el sud (Palma, Mallorca, balear).

(28) Cap a u bar Marina? (Pollença, Mallorca, balear).

Tampoc no transcriurem aquestes mateixes enes epentètiques quan apareixen davant d'un mot interrogatiu del tipus *què* o *quin/a*:

(29) A què, he de passar? (Palma, Mallorca, balear).

(30) I a on m'atur, a quina lletra m'atur? (Palma, Mallorca, balear).

En el cas de l'alguerès, tampoc no s'han transcrit els casos de vocal epentètica [i]:

(31) Ma aquesta copaça és verament bona, però (l'Alguer, alguerès).

#### 2.1.5. Palatalitzacions i despalatalitzacions

En ribagorçà i alguerès les nasals i laterals palatals tendeixen a realitzar-se despalatalitzades. Ho transcriurem seguint l'ortografia fixada:

(32) I després, al cap d'uns anys, que María Carmen... (Benavarri, la Baixa Ribagorça, nord-occidental).

(33) Maria s'ha pres un, un, un grill de taronja (l'Alguer, alguerès).

En ribagorçà i en altres zones del català nord-occidental parlat a la Franja de Ponent les obertures sil·làbiques *cl-*, *gl-*, *pl-*, *bl-* han experimentat un procés de palatalització que no transcriurem. Exemple:

(34) Hi ha dos places per anar a Canàries, papà (Benavarri, la Baixa Ribagorça, nord-occidental).

## 2.2. LÈXIC

### 2.2.1. Col·loquialismes

Els col·loquialismes són termes que només solen aparèixer en textos del llenguatge col·loquial i que no solen aparèixer en els diccionaris normatius de la llengua com el DIEC. Els transcriurem en lletra rodona, no pas en cursiva. Possibles exemples són els següents: *acollonant*, *anar de cul*, *barco*, *bòfia*, *bollera*, *bronques*, *cabrejar-se*, *flipar*, *fulano*, *gafe*, *farra*, *cangueli*, *enterro*, *currar*, *catejar*, *bolso*, *enriure's*, *enrecordar-se*, (vg. el web *ésAdir*).

Alguns col·loquialismes apareixen en diccionaris normatius com el DIEC o en diccionaris descriptius com el DCVB. Sempre que hi sigui, emprarem la grafia utilitzada en aquests diccionaris. Exemples extrets de l'Atles:

(35) ...darrere, allí darrere del daixò posava “desconocida”... (Dénia, la Marina Alta, valencià).

(36) Pardanc, ja que hi pas per davant... Hi he de passar per davant o no? (Sineu, Mallorca, balear).

En cas d'ultracorreccions, les transcriurem en lletra rodona i al costat, entre claudàtors, transcriurem la paraula a què es refereix el parlant:

(37) Vaig acabar ací d'escola i vaig anar a Castelló dos o tres anys a l'escola de pià [piano], i anar de matí me n'anava amb el trenet, la panderola... (Dénia, la Marina Alta, valencià).

### 2.2.2. Dialectalismes

Els dialectalismes són termes usats en una part del domini, i poden o no aparèixer en els diccionaris. De primer, és important remarcar que no reflectirem la variació fonètica dialectal que presenten molts mots comuns a tot el domini. Per exemple, el mot *noble*, que en algunes parts del català central es pronuncia “noble”, o “nople”, o en alguerès “nobre”, l'escriurem *noble*. Igualment, usarem una única forma per al mot *tendre*, pronunciat en algunes parts del central septentrional “tenre”, o en alguerès “trende”. I transcrivim una única forma per a *aquell*, pronunciada “aquei” (central septentrional) o “aquei” (alguerès), etc.

Per altra banda, hi ha mots específics de cada dialecte que escriurem tal i com es troben documentats o bé en els diccionaris normatius o bé en diccionaris descriptius com el DCVB o en altres diccionaris i documents. Exemples:

(38) Necessitava tres llesques de pa i només en tenia una assuixí i figura't i anaves a vermar i te timaves aquell... (Binissalem, Mallorca, balear).

(39) Val. Però, mem, jo no ho entenc (Sineu, Mallorca, balear).

(40) *Oui*, bon. Tires tot dret, après per dejús hi ha lo Jardí del Mig... (els Angles, el Capcir, català septentrional).

Pel que fa al lèxic, reflectirem ortogràficament tota la variació dialectal d'un mateix mot, sempre que aquesta variació no sigui resultat de processos fonològics predictibles. Exemple:

(41) Bon, passes planera i llavòrens... tota planera, planera, planera cap avall... i d'aquí baixes un poc, baixes un poc i ets arribat! (Saorra, el Conflent, català septentrional).

(42) No, no, no, no! Llavores què hem fait ara aquí? Ens hem enganyat? (els Angles, el Capcir, català septentrional).

(43) Allavores, bé, ara ja sóc una persona que ja estic jubilada i potser tinc més temps de fer coses i m'agrada molt, pues, anar a teatre, el cine també m'agrada... i viatjar... (Ripoll, el Ripollès, català central).

(44) Llavonses, mem, passes per tots es estableciments que hi ha aquí? Per tots exclusivament o...? (Sóller, Mallorca, balear).

(45) Si...si vas a la moixarra, has de ficar la carnada de tarda i allavontes sortim a les dos o les tres del matí que natros diem sortir d'alba (Sant Carles de la Ràpita, el Montsià, nord-occidental).

(46) Allavons entre els que érom de casa, la canalla, els sogres i... que a la casa t'hi ajuntaves deu o onze persones... (la Vall de Boí, l'Alta Ribagorça, nord-occidental).

(47) I llavors, en ser a Vila, agafava es de casa per sa mà i "hem d'anar a es moll que hem de veure es barcos!" (Sant Josep, Eivissa, balear).

### 2.2.3. Manlleus: castellanismes, gal·licismes, occitanismes, sardismes, italianismes i estrangerismes en general.

La convenció gràfica més estesa per a la transcripció dels manlleus (vg. el portal lingüístic *ésAdir*) és escriure en rodona els manlleus adaptats i marcar tipogràficament (en cursiva) els no adaptats. Els manlleus no adaptats són els que s'escriuen amb una forma molt fixada internacionalment i que ja han passat a formar part de la llengua general (*byte*, *pizza*, *web*, *whisky*, *country*, *heavy*, *jazz*, *reggae*, *bourbon*, *carpaccio*, *kiwi*, *abertzale*, *ertzaina*, etc.).

En relació al tema dels manlleus, aplicarem el següent criteri:

a) Marcarem amb cursiva els manlleus no adaptats fonèticament. Exemples:

(48) Quais, i emprés files tot dret i ets a l'arribada (Forques, el Rosselló, septentrional).

(49) Voilà, passes... tenim... baixes... (Òpol, el Rosselló, septentrional).

- (50) Cap a la mairie, voilà, cap a la mairie (Forques, el Conflent, septentrional).
- (51) ...del Muni[ʃ]ip... del Muni[ʃ]ipi vés al... (l'Alguer, alguerès).
- (52) Quan aneu de viaje de nòvios vingau, vingau, vingau! (Benavarrí, la Baixa Ribagorça, nord-occidental).
- (53) É molt heavy, això (la Vall de Boí, l'Alta Ribagorça, nord-occidental).
- (54) I la nit eixa resulta que estàvem gitats i de moment, aixina a la madrugada veiem que cau aigua del techo, i li dic al meu home: “Nene, Ambrosio, cau aigua del techo” (Elx, el Baix Vinalopó, valencià).

Els mots *ouais*, *voilà*, *mairie*, *Municipi*, *viaje*, *heavy* i *techo* es marcarien amb cursiva perquè la seva pronúncia no segueix les regles de lectura de l'ortografia catalana: no es llegeixen [u'wajs], [buj'la], [məj'riə], [muni'sipi], [bi'aʒə], [e'aβi] ni ['teko] sinó [wɛ], [vwa'la], [me'ri], [muniʃipi], [bjaxe], [xɛβi] i [tɛʃo].

- (55) Vaig estar a França fins a es catorze anys, com molts de sollerics i solleriques... i d[e]spués vaig quedar aquí» (Sóller, Mallorca, balear).
- (56) Però de conforme està ara a conforme estava enton[s]es, xè! (Sant Mateu, el Baix Maestrat, valencià).

En aquest cas, els mots *después* i *entonces* es transcriurien amb rodona perquè han estat adaptats fonèticament a les regles de lectura de l'ortografia catalana corresponent al dialecte al qual pertanyen.

b) Marcarem amb cometes volades els manlleus que han estat adaptats fonèticament, quan aquesta adaptació no es pot indicar mitjançant l'ortografia de la llengua d'origen del manlleu (atès que aquesta ortografia provocaria una lectura errònia) sinó que la transcripció ortogràfica segueix criteris d'acord amb la correspondència gràfica catalana dels sons. Exemples:

- (57) Però xico, en “calçoncillos”? (Elx, el Baix Vinalopó, valencià).
- (58) Un “casso” de medir amb un, amb una “tissa”, eh? (Palma, Mallorca, balear).
- (59) “Empeçava” a explicar coses d'angelets i se'n tornava a explicar coses de por i bueno...! (Balaguer, la Noguera, nord-occidental).
- (60) Vaig anar a servir a Maó, la isca... la isla Menorca, i allí tenia jo un “companyero” que era de Pinedo (Guadassuar, la Ribera Alta, valencià).

Els mots *calçoncillos*, *casso*, *tissa*, *empeçava* i *companyero*, adaptats fonèticament, apareixeran marcats amb cometes volades per indicar que s'ha fet servir l'ortografia catalana per transcriure aquesta adaptació, ja que, d'altra manera, el fet d'utilitzar l'ortografia de la llengua d'origen del manlleu, hauria provocat una lectura errònia: cal[z]oncillos, ca[z], ti[z]a i empe[z]ava.

Els manlleus que apareixen en noms propis es transcriuran en lletra rodona.  
Exemple:

- (61) No, carrer del Huerto... (Dénia, la Marina Alta, valencià).

#### 2.2.4. Interjeccions, exclamacions i renecs



Hi ha un grup d'interjeccions, anomenades interjeccions pròpies (Cuenca, "Els connectors textuais i les interjeccions" dins GCC, 2002), que presenten estructures anòmales en relació al sistema fonològic del català, fet que en dificulta la transcripció ortogràfica. Aquest tipus d'interjeccions, amb funcions lingüístiques diverses, acostumen a presentar estructures sil·làbiques molt marcades i que només són possibles en aquest tipus de mots, com ara *pse*, o fins i tot síl·labes que no contenen cap vocal. Tot seguit en donem alguns exemples. L'ortografia adaptada prové de Cuenca, "Els connectors textuais i les interjeccions" dins GCC, 2002:

-*mm*: indica pausa.

-*mhm*: interjecció amb funció metalingüística, expressa l'acord respecte a la possessió de torn de parla. La "h" sovint representa un so aspirat a inici de mot (*ha*) i entre vocals (*ahà*), o no representa cap so a final de mot (*eh*, *ah*). En aquest cas, representa un so nasal sord [m̠m̠].

-*hm*: interjecció amb funció metalingüística, expressa l'acord respecte a la possessió de torn de parla. Aquí, la "h" també representa un so nasal bilabial sord [m̠m̠], però en aquest cas a inici de mot.

-*ah*: interjecció amb funció metalingüística, pot expressar l'acord respecte a la possessió de torn de parla o bé l'inici o canvi d'un tema a la conversa.

-*eh?*: interjecció amb funció metalingüística que expressa interrupció per incomprensió o, a final de frase, una demanda de confirmació. També es pot emprar amb un matís exclamatiu.

-*e...*: indica pausa. Hem optat per no transcriure aquesta interjecció amb "h" final per no confondre-la amb *eh?*, que expressa interrupció per incomprensió.

Com que es tracta de parla col·loquial, tenim abundància d'exclamacions, exhortacions i renecs. A continuació en donem alguns exemples així com el significat que tenen en el dialecte del qual són pròpies. Les hem transcrites sempre amb rodona.

-*lh!* (alguerès, per indicar manca de sorpresa; d'assentiment; de penediment):

(62) lh!, dic jo també, jo també só estada aquí a Vilanova.

-*O* (alguerès i mallorquí, la partícula *o* s'anteposa al nom de la persona per intensificar el valor del vocatiu en cridar-la, sobretot quan ja l'han cridada abans una altra vegada):

(63) O Margalida! (Palma, Mallorca, balear), O Joa', fam tens? (l'Alguer, alguerès).

-*Aió!* (alguerès, d'origen sard, 'vinga!', 'anem!'):

(64) Aió, dai, deixa perdre, en altre moment les fas, aqueixes coses, aió, vine amb mi! (l'Alguer, alguerès).

-*Da!* (alguerès, d'origen italià, 'vinga!'):

(65) Aió, dai, deixa perdre, en altre moment les fas, aqueixes coses, aió, vine amb mi! (l'Alguer, alguerès).

-*Raio!* (alguerès, de maledicció o de sorpresa):

(66) Ma cosa raio vols? (l'Alguer, alguerès).

-*Ecco!* (alguerès, 'vet aquí'):

(67) ...del Municip... del Municipi ves al... ecco, ecco és que havem esballat carrer... (l'Alguer, alguerès).

-*Idò/idoi*. (mallorquí i menorquí, 'i doncs', 'idoi' s'usa com a exclamació de decisió o disconformitat contra algú o alguna cosa):

(68) Idoi com? (Palma, Mallorca, balear).

(69) E... idoi cap a sa immobiliària una altra vegada? (Palma, Mallorca, balear).

-*Pardal!* (mallorquí, exclamació que indica sorpresa, admiració). Aquesta expressió ha patit moltes deformacions eufèmiques com *es perdius*, *es panets*, *es beneits*, *es per diumenge*, etc.:

(70) Pardanc, ja que hi pas per davant... hi he de passar per davant o no? (Sineu, Mallorca, balear).

-*Bon!* (septentrional): s'utilitza com a 'd'acord':

(71) Aquí fa... jo, jo me cal... és el contrari, no? Bon, s'és... bon, cal anar cap a... cap a la dreta...on era jo...» (Arles, el Vallespir, septentrional).

(72) Tenes de vestits? Una botiga? Bon, la botiga que... (Òpol, el Rosselló, septentrional).

-*I bé, eh bé o bé* (septentrional, d'origen occità, en funció de l'entonació associada expressa resignació, obvietat, retret, sorpresa, admiració...).

(73) Bon, i bé, sé pas si és així ben bé! Eh? És així? perquè jo el tinc a dreta, l'aibre, el tinc pas a esquerra! (Saorra, el Conflent, septentrional).

(74) Bon. Eh bé, ça va... hi ha només la perruqueria aquí (Arles, el Vallespir, septentrional).

(75) Bé hoc, mes, me sun pas rasat, jo, encara... (Òpol, el Rosselló, septentrional).

-*Xe!* (valencià, exclamació usada per expressar admiració, alegria, entusiasme, enuig, sorpresa...).

(76) L'oli és un terreny natural i entonces, xè!, només te calia, com aquell que diu (?), quan feia falta netejar netejaves los arbres, que allà diem "esporgar" iiii, i vull dir jo que, era fàcil (Sant Mateu, el Baix Maestrat, valencià).

(77) Mos arreglem el passaport, i quan jo ja el tenia en marxa jo li dic a mon germà: “Hermano, jo a Veneçuela no vaig”. “Xè!” (respon el germà). (Guadassuar, la Ribera Alta, valencià).

-*Ouais* (adverbi d’afirmació d’origen francès que el trobem sovint en el català septentrional):

(78) Ah! un cavall, i hi ha un home dessús! Ouais, ouais, ouais... (els Angles, el Capcir, septentrional).

### 2.2.5. Onomatopeies

Una onomatopeia és la coincidència parcial entre el significat i el significat d’un signe lingüístic, és a dir, un so o conjunt de sons que evocuen el contingut mental associat a aquella paraula. Les onomatopeies referides al mateix fenomen són diferents segons les llengües. Així, el castellà fa *guau* per tal d’imitar el lladruc del gos, però fa *bup-bup* en la nostra llengua. En la transcripció de les onomatopeies s’ha seguit el diccionari normatiu i s’han marcat amb cursiva. Exemples:

(79) I també n’hi havia uns altres que portaven un gos perdiguer i anava per (?) i eixos es posaven l’escopeta aixines i *pim-pam pim-pam pim-pam* ne feien, de camí i saltaven les perdius i ells tiraven, i si en mataven a alguna, en mataven alguna (Sant Mateu, el Baix Maestrat, valencià).

(80) Jo entre i un gos *quac-quac*, jo toque una campaneta que n’hi havia i enseguida ix una ueleta; i escomença a parlar-me i dic “Ai mare, Manolo, on has caigut?” (Guadassuar, la Ribera Alta, valencià).

### 2.2.6. Locucions prepositives i locucions adverbials

En el cas de les locucions prepositives i les locucions adverbials que provenen d’altres llengües que no són el català com el francès, l’italià, l’occità o el sard, s’han seguit els mateixos criteris de transcripció que apareixen a l’apartat 2.2.3. per als manlleus. A continuació presentem alguns exemples d’aquestes locucions al costat del significat que tenen.

-*A la naltària de* (septentrional, d’origen occità, ‘al mateix paral·lel’):

(81) Marxes tot dret... fins a la... a la... a la naltària de l’est... de la... del Jardí del Liri (Òpol, el Rosselló, septentrional).

-*A naut* (septentrional, d’origen occità, ‘a dalt’):

(82) Bon, a naut, al cim hi ha l’agència immobiliària (els Angles, el Capcir, septentrional).

-*Apuprés* (septentrional, d’origen francès, ‘si fa no fa’):

(83) Baixes apuprés d’un dit, tornar. I ets arribat (Òpol, el Rosselló, septentrional).

-*D'après* (septentrional, d'origen francès i/o occità, 'segons'):

(84) D'après ieu, ara tu... (els Angles, el Capcir, septentrional).

-*Lego* (alguerès, d'origen castellà, 'aviat, després'):

(85) Vaig a mà esquerra tua? I lego? (alguerès, l'Alguer).

-*Prés* (nord-català, d'origen francès, 'prop de'):

(86) Això... això és prés l'essència? (els Angles, el Capcir, septentrional).

-*Primer de* (alguerès, d'origen italià, 'abans de'):

(87) Sí, ma caminant, primer d'arribar al Municipi, tu no has trobat una botiga de barberia? (alguerès, l'Alguer).

-*Torna* (alguerès, d'origen sard, 'una altra vegada'):

(88) I torn torna endrera? (alguerès, l'Alguer).

-*Torna, tornarmai* (septentrional, d'origen occità, 'una altra vegada, novament'):

(89) Aquí... gires tornar a esquerra, com si anaves cap al banc, i deixes el banc... (Òpol, el Rosselló, septentrional).

## 2.3. MORFOLOGIA

Pel que fa a la morfologia, s'ha seguit una línia de màxim respecte dels trets morfològics de les diferents variants del català.

### 2.3.1. Morfologia pronominal i de l'article

S'ha respectat la variació dialectal que presenten els pronoms personals àtons davant de consonant: forma plena en alguerès, balear, nord-occidental, septentrional i valencià, i forma reforçada, a la varietat central. Cal dir que la preferència d'una o altra forma s'ha d'entendre com un predomini d'ús, en cap cas es tracta d'una selecció absoluta. Exemples:

(90) Tu gires a mà esquerra i després a mà dreta i te trobes enmig de... (l'Alguer, alguerès).

(91) A nou anys, a jo me deien: "I què seràs quan seràs gros?" (es Migjorn gran, Menorca, balear).

(92) És l'església de la Puríssima la que mos ve ara (Sant Carles de la Ràpita, el Montsià, nord-occidental).

(93) I après què me cal fer? (Forques, el Rosselló, septentrional).

(94) No, però també mos va passar... (Almassora, la Plana Alta, valencià).

(95) Que... que ens fèiem les boles nosaltres mateixos i *ens* les políem (Banyoles, el Pla de l'Estany, català central).

En nord-occidental, la forma plena de pronom feble *en* és *ne* o *ni*. És molt corrent aquesta pronúncia i no té res a veure amb la combinació *n'hi*. És més, en ribagorçà es tendeixen a fer tots així (*mi, ti, si, ni*). En aquest cas, però, no transcriurem *ni* sinó *ne*:

(96) Des vint-i-quatre hores igual ne treballaves vint (la Vall de Boí, l'Alta Ribagorça, nord-occidental).

També s'ha respectat la forma dels pronoms tòpics dels diferents dialectes catalans: *naltros* (eivissenc i formenterer, i àrees del català central i nord-occidental), *noltros* (mallorquí i menorquí), *mosatros* (valencià), *ieu* al capcinès (nord-català), etc.

(97) Anàrem a Barcelona i mosatros de tot això no ho sabíem, perquè vam ixir de nit... i no ho sabíem (Xàtiva, la Costera, valencià).

(98) i hasta natros mateixa, no sé, tenim més diners, tenim més coratge i les coses les fem d'una altra manera... (Sant Mateu, Baix Maestrat, valencià).

(99) ieu lo tinc a esquerra i tu me dises... (els Angles, el Capcir, septentrional).

S'han mantingut els determinants i clítics pronominals *lo, los*, si bé grafiam *el, els* quan es produeix elisió vocàlica per fonotaxi:

(100) I després trobaràs també lo bar de la Marina i l'acadèmia de la música (l'Alguer, alguerès).

(101) ...del bar de Furesi só passada a la iglésia de santa Bàrbara (l'Alguer, alguerès).

(102) Mira, lo meu pare havia treballat tota la seua vida... (Móra d'Ebre, la Ribera d'Ebre, nord-occidental).

(103) se...se cuidava d'anar al camp a recollir els fruits i a ajudar el meu pare (Móra d'Ebre, la Ribera d'Ebre, nord-occidental).

Pel que fa a la combinació de pronoms febles, marcarem l'elisió del segment tipogràficament (transcriurem el segment elidit entre parèntesis), quan aquesta elisió té efectes en la forma (plena o reduïda) del clític. Exemples:

(104) En ves d'anar-mo(s)'n a les monges si mos donaven algun... algun cèntim... (Balaguer, la Noguera, nord-occidental).

(105) I a aquesta li donava molt per explicar-mos coses de por (Balaguer, la Noguera, nord-occidental).

A (105) tot i que la erra de *explicar-mos* no es pronuncia, no la marquem entre parèntesis perquè aquesta elisió no té efectes en la forma del clític.

En relació a les combinacions entre clítics, reflectirem en l'ortografia aquelles combinacions condicionades per la morfologia. Per exemple transcriurem "elzi" (forma generalitzada a la major part del domini lingüístic) com a *els hi* perquè en aquest cas es tracta d'una marca de datiu. En canvi, no respectarem les formes "elze" o "ela" perquè es tracta d'epèntesis que no tenen, per tant, valor morfològic.

Hem mantingut l'article salat propi dels parlars balears:

(106) Idò... ja que heu parlat de ses figues, aquí, a Formentera, ses figueres creixen molt ufanoses, eh?» (Sant Francesc Xavier, Formentera, balear).

També hem mantingut la forma *so* quan l'article apareix darrere la preposició *amb* en mallorquí:

(107) No és com ara que se n'hi van amb so sol (Binissalem, Mallorca, balear).

Transcriurem *u* per la variant de la forma de l'article literari *el* que s'utilitza a Pollença:

(108) Passes per u cap du senyor o te'n vas per avall de...? (Pollença, Mallorca, balear).

Transcriurem les formes dels demostratius *aqueix/eixe*, *aqueixa/eixa*:

(109) No, s'escola aqueixa d'allà pertaneixia a Llubí (Sineu, Mallorca, balear).

(110) En eixe cantó n'hi havia una llumeta (Almassora, la Plana Alta, valencià).

(111) Ah, pues jo no m'alce del llit, obric el paraigües eixe que m'he comprat de Granada i me'l pose aquí, i jo no m'alce (Elx, el Baix Vinalopó, valencià).

En pallarès i en algunes zones del ribagorçà els plural dels articles determinats tant masculins com femenins és *les* (pronunciat [les] o [es]). Això passa en contextos de parla ràpida i sobretot en les contraccions amb les preposicions *a*, *de* i *per*: *as camps*, *des pares*, *pes carrers*. La forma *es* es deu a una reducció de la forma *les* de l'article literari (derivat del llatí ILLU, -A). No té res a veure, doncs, amb la forma *es* de l'article salat. Aquestes formes s'han transcrit tal i com es pronuncien.

(112) Quasi bé no es pot ni explicar perquè des vint-i-quatre hores igual ni treballaves vint (la Vall de Boí, l'Alta Ribagorça, nord-occidental).

(113) Amb lo treball de... particular de les dones de les cases...doncs es dones en aquella època se treballava molt (la Vall de Boí, l'Alta Ribagorça, nord-occidental).

(114) També. Els cases abans pues estaven molt més... Ara més o menys tothom ha mirat d'arreglar-se els cases (Sort, el Pallars Sobirà, nord-occidental).

També s'han transcrit els casos de proclisi de l'alguerès i el septentrional (només davant l'infinitiu en alguerès i davant l'infinitiu i el gerundi en septentrional):

(115) Te cal t'estar a un dit d'aqueixa... (Òpol, el Rosselló, septentrional).

### 2.3.2. Morfologia nominal i adjectival

A continuació, posem alguns exemples d'usos particular, diferents de l'estàndard general, dels prefixos a-, en- (em-) i es-. Exemples:

(116) Bueno pues mira, torne a escomençar (Guadassuar, la Ribera Alta, valencià).

(117) Que va, si hem abaixat del tren i mos n'hem anat per a agarrar a l'altra estació, i resulta que al veure'ns tan netets pues mos han tirat una cabassada de fang i anàvem... no pod... (Xàtiva, la Costera, valencià).

(118) Jo só partint... só a costat de la fontana, de l'a... de l'escomenço, del distribuïdor i só anant vers la fontana.

I també d'alguns infixos influència de l'espanyol o del francès:

(119) Llavoneses, mem, passes per tots es estableciments que hi ha aquí? Per tots exclusivament o...? (Sóller, Mallorca, balear).

(120) I què veses? Hi ha pas un e... un establissament? (els Angles, el Capcir, septentrional).

Hem respectat *dusos* com a forma de plural analògic de *dur* en els dialectes del català continental que l'usen:

(121) Que els hiverns eren molt més dusos que ara, eh! (la Vall de Boí, l'Alta Ribagorça, nord-occidental).

### 2.3.3. Morfologia verbal

S'han transcrit les diferències que trobem en la primera persona del present d'indicatiu segons els parlars: -o en el central i el nord-occidental (*canto*, *bato*, *dormo*); -e en els verbs de la primera conjugació dels parlars valencians (*cante*); -Ø en els parlars baleàrics i en alguerès (*cant*, *bat* i *dorm*) i en els verbs de la conjugació II i III en els parlars valencians (*bat* i *dorm*); -i en els parlars septentrionals (*canti*, *bati*, *dormi*).

(122) I llavoneses puig fins a sa guarderia (Palma, Mallorca, balear).

(123) Munti a on? (Forques, el Rosselló, septentrional).

(124) Ara baixe? Baixe cap a baix? (Dénia, la Marina Alta, valencià).

També en el cas de la primera persona del present d'indicatiu trobem casos de velarització no etimològica com és el cas de la forma *vec* 'veig' o *vac* 'vaig' en balear i valencià, les dels verbs acabats en *-iar*, *-ear*, *-uar* com *envic* (alguerès i eivissenc), les dels verbs de la segona conjugació que presenten homonímia amb la persona 3 del tipus *perd-perd* que adopten *perc* per a la primera persona en valencià o casos d'analogia amb els que hem esmentat abans com *vullc* en valencià. Tots aquests casos de velarització s'han transcrit.

(125) Mira Xaro jo vullc anar a l'església de santa Càndida (Dénia, la Marina Alta, valencià).

(126) Ara baixes i vec el brollador (Dénia, la Marina Alta, valencià).

També hem transcrit els casos de velarització que trobem en les formes no personals dels infinitius i els gerundis com *poguer* 'poder' o *veguent* 'veient'.

(127) Mira, estic veguent l'estàtua del rei en Jaume. Ara baixes? (Dénia, la Marina Alta, valencià)

Hem respectat les alternances vocàliques i consonàntiques que trobem en el verb *ser*: *só* 'sóc', *sés* 'ets', *sem* 'som', *seu* 'sou' de l'alguerès; *som* 'sóc' del balear; *son*, *sun* o *som* 'sóc', *et* 'ets', *sem* 'som', *seu* 'sou' del nord-català; *sic* 'sóc', *é* 'és' del ribagorçà; *eres* 'ets' del valencià.

(128) Torneu a... quan seu... torneu a remuntar. Torneu a remuntar... (Arles, el Vallespir, septentrional).

Vegem exemples de verbs que es mantenen com a purs en parlars valencians i baleàrics, però que han adoptat el model incoatiu en la resta del domini:

(129) La meitat de diferència perquè és molt molt fàcil escriure una glosa i llavones quan la tens escrita la lliges (Ciutadella, Menorca, balear).

També trobem alternances vocàliques en el verb tenir: *tenc* 'tinc' (balear, alguerès), *tins* 'tens', *ti* 'té' (nord-occidental).

(130) Pues ara tins que tirar cap a l'esquerra (Benavarri, Baixa Ribagorça, nord-occidental).

En els verbs de la segona conjugació, algunes formes verbals presenten una [j] antihiàtica entre la vocal del radical i la vocal temàtica o la vocal de la desinença. Aquesta [j] apareix en dos contextos diferents: d'una banda, a la primera i segona persona del plural del present d'indicatiu i en la segona del plural de l'imperatiu (que coincideix amb l'anterior) com *veiem/veieu* o *caiem/caieu* i de l'altra, en el gerundi de la major part dels verbs que tenen un radical acabat en les vocals *a* o *e* ([ə] en oriental, i [a] o [e] en occidental) com *veient* o *caient*. Alguns parlars adopten formes diferents en alguns d'aquests casos. En els parlars valencians es mantenen les formes antigues sense [j] antihiàtica en totes les formes anteriors dels verbs del darrer grup: *caem*, *caeu*, *caent*, *veem*, *veeu*, *veent*. Els parlars baleàrics, a més, presenten formes rizotòniques sense vocal temàtica en la primera i segona persona del plural del present d'indicatiu (i en la segona del plural de l'imperatiu) dels verbs que tenen un imperfecte rizotònic: *queim*, *queis*; *creim*, *creis*; *jeim*, *jeis*, etc. Exemples:

(131) I què féeu, a banda de treballar anàveu amb els amics...? (Sant Mateu, el Baix Maestrat, valencià)

(132) I què feen en festes actes religiosos, no? (la Nucia, la Marina Baixa, valencià)

(133) I després a l'aire, quan fea aire el tiràvem aixina i l'aire s'emportava... (Dénia, la Marina Alta, valencià)

(134) Noltros feim molta mescla (Sóller, Mallorca, balear).



Hem reflectit en l'ortografia les terminacions analògiques en -va dels imperfets d'indicatiu dels verbs de les segona i tercera conjugacions en alguerès i en nord-occidental, que poden presentar el morfema de temps /o/ (realitzat [o]) en algunes varietats del nord-occidental. Exemples:

(135) Sí, ahora passava lo probonaro, ja és ver, especialment quan hi era lo... la lluna plena, ahora teniven por la gent a se retirar tard, per cosa *dieven* que *eixiva* lo probona... (l'Alguer, alguerès).

(136) En obres tenívom sempre un parell de mossos, i un pastor i...i una altra persona per guardar es vaques o sigui que a la casa t'hi ajuntaves deu o onze persones (la Vall de Boí, l'Alta Ribagorça, nord-occidental).

(137) Pues t'havies d'agenollar i deixar la cuina neta perquè a l'endemà quan t'alcesses trobesses lo menos la cuina neta i quan veniven la gent que trobessen la cuina neta (la Vall de Boí, l'Alta Ribagorça, nord-occidental).

El morfema de mode-temps per a l'imperfet de subjuntiu pot presentar tres variants: /e/, /i/ i /o/. Exemples:

(138) Pues t'havies d'agenollar i deixar la cuina neta perquè a l'endemà quan t'alcesses trobesses lo menos la cuina neta i quan veniven la gent que trobessen la cuina neta (la Vall de Boí, l'Alta Ribagorça, nord-occidental).

En balear i alguns parlars del nord-occidental es manté la vocal temàtica /á/, en lloc de la /é/, en la primera i segona persona del plural del present d'indicatiu, en la segona persona del plural de l'imperatiu i en l'imperfet de subjuntiu. Exemples:

(139) Con que bueno, arribam a Benavarre i gritam: —Lolita! —Pues a on estau? —diu tia Lolita (Benavarri, la Baixa Ribagorça, nord-occidental).

(140) Una romana. I encara hi pesau coses, o no?

En alguerès, la vocal temàtica /á/ la trobem només en segona persona del plural del present d'indicatiu i de l'imperatiu:

(141) A vos estau muts, a... (l'Alguer, alguerès).

Troben imperfets rizotònics que en la resta de domini lingüístic són arizotònics (*moia* 'movia', *deia* 'devia', *plóia* 'plovía' i també formes analògiques d'aquests imperfets rizotònics: *esteia* 'estava':

(142) I si veies alguna que es moia feien: a parar! Que t'haig vist com te bellugaves! (Lleida, el Segrià, nord-occidental).

(143) Un des amics, qui no havia fumad mai tampoc, i era un d'aquests qui s'havia, esteia enfrontat amb totes ses coses aquestes (Maó, Menorca, balear).

Observeu que les formes de la tercera persona del singular del present d'indicatiu dels verbs *anar*, *estar* i *fer* de l'alguerès afegeixen la desinença -en per analogia amb altres formes. Exemple:

(144) T'he dit que vanen a l'Olmedo (l'Alguer, alguerès).

En el català septentrional, trobem molts casos d'influència de l'occità en la morfologia verbal que, òbviament, s'han transcrit, com *vau* 'vaig', *vesi* 'veig', *veses* 'veus', *feit* 'fet', *tenem* 'tenim', *dises* 'dius', *joga*, *joguen* 'juga, juguen'. Exemples:

(145) *leu lo tinc a esquerra i tu me dises...* (els Angles, el Capcir, septentrional).

(146) *Oh, res més. Ah, aquí, hoc mes, après, aquí, al club, hoc, a més, [?] hi ha aquella de... com se diu aquell joc que joguen...?* (els Angles, el Capcir, septentrional).

També hem transcrit el canvi de radical que trobem en el verb *menjar*, que esdevé *minjar* en molts dialectes catalans. D'aquest fet, en resulta una doble conjugació: *menjo/minjo*, *menges/minges*, etc. Exemple:

(147) *Maria està minjant mandarines* (la Vall d'Uixó, la Plana Baixa, valencià).

Sobretot en valencià, però també en altres dialectes del català, trobem les formes antigues del present de subjuntiu en la primera, segona i tercera persona del singular i la tercera del plural. Aquestes formes són *-e* per a la primera conjugació i *-a* (o *-e-* seguit de consonant) per a la segona i tercera conjugació. Exemple:

(148) *Sí, però no arribes damunt de l'ajuntament* (Sant Mateu, el Baix Maestrat, valencià).

## 2.4. SINTAXI

Hem trobat molts de casos de pleonasmes, propis de la sintaxi col·loquial. A continuació, teniu alguns exemples:

(149) *Hi ha-hi dos places per anar a Canàries, papà* (Benavarri, la Baixa Ribagorça, nord-occidental).

(150) *No n'hi ha-hi ninguna altra figura?* (Benavarri, la Baixa Ribagorça, nord-occidental).

(151) *Perquè si no, no ho podries aguantar-ho! No ho podries aguantar-ho!* (Sant Carles de la Ràpita, el Montsià, nord-occidental).

Hem respectat també els usos innecessaris del clític *en* amb el verb *haver*:

(152) *Jo entre i un gos *quac-quac*, jo toque una campaneta que n'hi havia i enseguida ix una ueleta; i escomença a parlar-me i dic "Ai mare, Manolo, on has caigut?"* (Guadassuar, la Ribera Alta, valencià).

(153) *I què n'hi ha..., està el bar de ca Janera?* (la Nucia, la Marina Baixa, valencià).

(154) *Lo que allí n'hi havia un baret (?) que hi ha en roig ... i ahí n'hi havien dos hostals i ahí n'hi havia un piano d'eixos que toquen així* (Sant Mateu, el Baix Maestrat, valencià).

En la sintaxi algueresa, hi trobem presència d'estructures sintàctiques d'origen sard. A continuació, en veurem una sèrie d'exemples:

-Anteposició del participi a l'auxiliar o, també, de l'objecte directe al verb.

Exemples:

(155) Ma Maria, tornada és?

(156) O Joa', fam tens?

-Ús d'una partícula *a* en les oracions interrogatives que és incompatible amb les anteposicions que veiem en l'apartat anterior:

(157) ...un arbre, a el tens, a mà esquerra mia?

(158) A vos estau muts?

-Ús de la construcció *on és* amb el sentit de 'a cal/ca l'/ca la':

(159) Alho', Pinu' per venir on sés tu, jo de on tenc de passar?

La sintaxi del català septentrional presenta, com és sabut, influència del francès i de l'occità. Exemples:

-Us de l'imperfet d'indicatiu amb valor hipotètic:

(160) Baixes, baixes, com si anaves al banc (Òpol, el Rosselló, septentrional).

-Us del futur en les oracions subordinades de temps:

(161) Donc nos entendrem pas, jo quan li faré, li diré... (Òpol, el Rosselló, septentrional).

-Oracions copulatives i clivellades sense concordança (fenomen que també trobem en algunes àrees del català nord-occidental):

(162) I llavontes és els espanyols que van arribar (Saorra, el Conflent, septentrional).

(163) É cartrons! Bueno, vosaltros dieu coves, no? É cartrons! (Fraga, el Baix Cinca, nord-occidental).

-Us del verb en plural amb *la gent*:

(164) Aquí tota la gent que hi volen venir (els Angles, el Capcir, septentrional).

(165) Pues t'havies d'agenollar i deixar la cuina neta perquè a l'endemà quan t'alcesses trobesses lo menos la cuina neta i quan veniven la gent que trobessen la cuina neta (la Vall de Boí, l'Alta Ribagorça, català nord-occidental).

En canvi, en altres dialectes del català, trobem presència d'estructures sintàctiques de l'espanyol. Exemples:

-Ús de la perífrasi d'obligació *tenir que*:

(166) Sí, però tens que tirar... del brollador tens que tirar a la... a la dreta... a la dreta. (Dénia, la Marina Alta, valencià)

-Ús del futur per expressar dubte o probabilitat:

(167) S'hauran canviat de nom, serà per ací. (Sant Mateu, el Baix Maestrat, valencià)

-Ús del *lo* neutre:

(168) Pues ja estic, per lo que tu me dius. (Sant Mateu, el Baix Maestrat, valencià)

Barcelona, 20 de maig de 2010

## Referències

Alcover, Antoni Maria, Francesc de Borja Moll. 1993. Diccionari català-valencià-balear. Palma: Moll.

Aragonés, Albert, Jordi Duran, Montserrat Ingla. 2004. *Català per a perdidistes de les Terres de l'Ebre*. Valls: AUETE-Cossetània.

Bibiloni, Gabriel, Antoni Ignasi Alomar, Jaume Corbera i Joan Melià. 1999. *La llengua catalana a Mallorca. Propostes per a l'ús públic*. Palma: Consell de Mallorca.

Bosch i Rodoreda, Andreu. 2002. *El català de l'Alguer*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.

Corbera, Jaume (dir.), Maria Isabel Ripoll i Apol·lònia Ester Alcover. 2003. *Arxiu audiovisual dels dialectes catalans de les Illes Balears*. Mallorca: Càtedra Alcover-Moll-Villangómez (UIB). DVD.

Cuenca, Maria Josep. 2002. "Els connectors textuais i les interjeccions" a Solà, Joan (dir.) *Gramàtica del català contemporani*. Barcelona: Empúries, 3173-3237.

Diccionari Ortogràfic i de Pronunciació del Valencià. 2006. Valencia: Generalitat Valenciana.

*ÈsAdir*, Portal Lingüístic de la CCMA. URL: <<http://esadir.cat/presentacio>>. [Consulta: setembre-desembre 2009].

*Gramàtica normativa de la llengua catalana*, [versió electrònica d'un esborrany provisional]. Institut d'Estudis Catalans. URL: <<http://www2.iec.cat/institucio/seccions/Filologica/gramatica/default.asp>>. [Consulta: setembre-desembre 2009].

*Gramàtica Normativa Valenciana*. 2006. Col·lecció Textos Normatius, 2. València: Publicacions de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua.

Josep Sanna. 1998. *Diccionari català de l'Alguer*. Barcelona: Regina.

Payà, Marta, Òscar Martí Bladas, Lluís Payrató Jiménez i Núria Alturo Monné (eds.). 2005. *Corpus Oral de Registres. Materials de treball (Llibre + CD-ROM)*. Barcelona: Publicacions i Edicions de la Universitat de Barcelona.

Payrató, Lluís, Núria Alturo (eds.). 2002. *Corpus oral de conversa col·loquial. Materials de treball*. Barcelona, Publicacions de la Universitat de Barcelona.

Prieto, Pilar i Gemma Rigau. 2007. "The Syntax-Prosody Interface: Catalan interrogative sentences headed by *que*". *Journal of Portuguese Linguistic*, 6-2, 29-59.

Scala, Luca. 2003. *El Català de l'Alguer: un model d'àmbit restringit*. — (Biblioteca filològica; 48). Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.

Veny, Joan i Lídia Pons. 1998. *Atles lingüístic del domini català. Etnotextos del català oriental*. Barcelona: IEC (Biblioteca de Dialectologia i Sociolingüística V).

Verdaguer, Pere. 2002. *Diccionari del rossellonès*. Barcelona: Edicions 62.

Viaplana, Joaquim i Maria-Pilar Perea. 2003. *Textos orals dialectals del català sincronitzat. Una selecció*. Barcelona: Promociones y Publicaciones Universitarias (PPU). Llibre i CD.

Viaplana, Joaquim, Maria-Rosa Lloret, Maria-Pilar Perea i Esteve Clue. 2007. *Corpus Oral Dialectal*. Departament de Filologia Catalana. Universitat de Barcelona. CD.